

**Ministerul Educației și Cercetării Științifice
Universitatea “1 Decembrie 1918” Alba Iulia
Facultatea de Istorie și Filologie
Școala Doctorală de Istorie**

TEZĂ DE DOCTORAT

**Muzeul orașului Mediaș.
Constituire și dezvoltare (secolul al XIX-lea – 1950)**

(Rezumat)

Coordonator științific:
Prof. Univ. Dr. **Eva MĂRZA**

Doctorand:
Viorel ȘTEFU

Alba Iulia
2015

CUPRINS

ARGUMENT

PARTEA A I-A

VIAȚA CULTURALĂ ȘI SOCIETATEA MEDIEȘEANĂ. REPERE ÎN TIMP

- I. Aspecte ale societății medieșene. Instituții. Evenimente. Oameni.**
 - I.1. Breslele meșteșugărești
 - I.2. Rolul social al vecinătăților
 - I.3. Învățământul – factor al dezvoltării societății. Școlile Mediașului
 - I.4. Evenimente și ideologii ale anilor 1848/1849. Participarea Mediașului la revoluția din Transilvania
 - I.4.1. Pașoptiști medieșeni

- II. Coordonate ale vieții culturale din Mediaș (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea)**
 - II.1. Asociații și organizații locale
 - II.2. Personalități și colecționari ai vremii
 - II.3. Activități culturale

PARTEA A II-A

MUZEUL ORAȘULUI MEDIAȘ. CONSTITUIRE ȘI DEZVOLTARE

- III. Fenomenul muzeisticii transilvănene în secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea**

- IV. Muzeul *Alt-Mediasch***

IV.1. *Ideea* unui muzeu la Mediaș. Metode de realizare

IV.2. Acțiuni de colecționare a patrimoniului

IV.3. Conducerea. Statutele. Finanțarea muzeului

IV.4. Organizarea și funcționarea muzeului

IV.5. Personalul

V. Colecțiile Muzeului *Alt-Mediasch*. Donatori

V.1. Structura patrimoniului între anii 1901-1937

V.2. Donatori

VI. Vizibilitatea muzeului

VI.1. Imaginea instituției reflectată în presa vremii

VI.2. Publicul

PARTEA A III-A

EPILOG

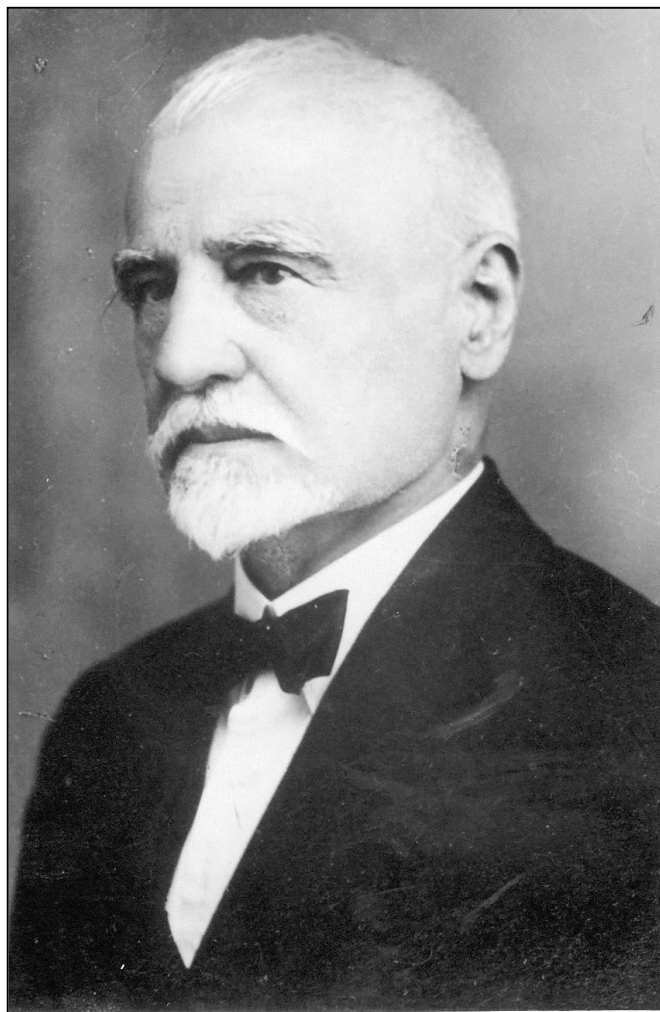
VII. De la *Alt-Mediasch* la Muzeul Municipal

CONCLUZII

Surse / Bibliografie

Anexe

Ilustrații

Era în a doua jumătate a anilor nouăzeci, când împreună cu prietenul meu de neuitat, Ludwig Binder, ne-am gândit să întemeiem în orașul nostru un muzeu. Vedeam cu tristețe cum mărturii ale artei noastre populare începeau să dispară la oraș și la sate.

Carl Martin Römer

Cuvinte cheie: muzeul Mediaș, Carl Martin Römer, *Alt-Mediasch*, Ludwig Binder, comunitate săsească, colecționare, donatori, patrimoniu cultural, activități culturale.

REZUMAT

Pornind de la titlul general al lucrării, *Muzeul orașului Mediaș. Constituire și dezvoltare (secolul al XIX-lea – 1950)*, care se referă într-un mod strict la înființarea unei noi instituții păstrătoare și generatoare de cultură, ne putem da seama de perspectiva diferită și complexă de abordare a unui studiu istoric. Printr-un astfel de demers suntem nevoiți să luăm în considerare o serie extrem de variată de factori și evenimente, care au influențat sau au stat la baza întemeierii și organizării unui nou așezământ cu specific cultural. La o privire sumară se poate aprecia simplitatea subiectului, însă după o analiză mai amănunțită putem observa o serie de factori esențiali asupra cărora un astfel de demers trebuie să se oprească. Care au fost premisele apariției acestei noi instituții? Cum s-a născut această idee? Care au fost scopurile urmărite? Cine au fost cei care au conștientizat necesitatea constituirii unei astfel de instituții? Care au fost modalitățile de realizare? Ce fel de patrimoniu a fost colecționat? Iată doar câteva întrebări care se pot ridica cu privire asupra acestei teme.

Istoriografia românească, în general, sau cea medieșeană, în special, nu au reușit până în prezent să surprindă sau să lămurească aceste aspecte. Prin urmare, considerăm că utilitatea studiului nostru se justifică, nu atât prin actualitatea subiectului, cât mai ales prin completarea unor lacune ale literaturii de specialitate, cu privire specială asupra orașului Mediaș, dar îndeosebi privitor la muzeul local. Numeroase studii și lucrări de referință despre istoria muzeelor din spațiul nostru nu menționează sub nicio formă sau doar trunchiat, debutul fenomenului muzeistic medieșean.

Dintre acestea putem menționa lucrarea publicată în anul 1922 de către Coriolan Petranu cu referire la *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Trecutul, prezentul și administrarea lor*, lucrare în care se regăsește doar o scurtă mențiune a colecției Gimnaziului evanghelic din localitate, fără niciun alt detaliu. Inclusiv teza de doctorat a cercetătoarei Gherghina Boda, care surprinde *Muzeele din Transilvania între*

anii 1817 și 1905, publicată în cursul anului 2008, nu face absolut nicio referire la existența unei astfel de instituții la Mediaș în perioada respectivă. De asemenea, unul dintre cei mai importanți cercetători din ultimii ani ai fenomenului muzeologiei românești, Ioan Opriș, în lucrarea sa fundamentală *Istoria Muzeelor din România*, editată în anul 1994, plasează înființarea muzeului medieșean abia în anul 1950, el făcând referire în acest mod doar la etapa instituției de stat, reprezentată în aceea vreme de Muzeul Raional. Prin urmare, o importantă parte a lucrării noastre se bazează pe identificarea și introducerea în circuitul științific sau aducerea în atenția publicului interesat a unor documente inedite aflate într-o serie de arhive din Mediaș, Sibiu, Brașov sau chiar din afara țării. Totodată, traducerea cvasi exhaustivă din limba germană și includerea în literatura română de specialitate a unor importante informații despre subiectul abordat, redescoperite și studiate în periodicele locale *Mediascher Wochenblatt* și *Mediascher Zeitung* de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, reprezintă o completare firească și însemnată a tematicii avute în vedere.

Astfel considerăm că inițiativa noastră reprezintă o contribuție importantă și poate fi de un real folos pentru îmbogățirea informațiilor referitoare la evoluția sistemului muzeal din România. De altfel, cercetarea temei a pornit și din dorința și necesitatea realizării unei lucrări cu caracter monografic, o veritabilă *restitutio de jure*, despre una dintre cele mai longevive instituții culturale ale Mediașului, și anume: muzeul.

Muzeul a reprezentat întotdeauna un produs al conștiinței sociale, o adevărată oglindă a societății omenești în care se naște, se dezvoltă și pe care o reprezintă. De asemenea, este nemijlocit legat de cauzele și resursele umane, economice și politice, indiferent de perioada la care se raportează. Orice studiu asupra istoriei unui muzeu poate contribui la o mult mai bună înțelegere și conștientizare a nivelului cultural atins de către o anumită societate. Acest fapt se poate evidenția și prin scopul urmărit, în principal, de către muzeu, care păstrează obiecte materiale create și utilizate de om de-a lungul timpului, colectate ulterior de o anumită comunitate și transformate în adevărate mărturii ale identității și continuității, ca parte integrantă a memoriei colective. Ele *decurg dintr-o mare mișcare culturală, cu multiple individualizări naționale*. Astfel, se consideră că muzeul reprezintă esența unei națiuni, a unei comunități etnice, prin sarcina sa primordială de păstrător al istoriei, artei și tradiției.

Ca urmare, un prim demers pe care l-am socotit necesar a fost abordarea unor problematici referitoare la societatea medieșeană în ansamblul ei. De la existența unor organisme cu rădăcini străvechi și un aport esențial în dezvoltarea economică a unui spațiu, la problematica ridicată de anumite instituții cu rol important în viața socială a individului și, bineînțeles, la contribuția de necontestat a învățământului ca factor determinant în progresul societății. De asemenea, am considerat utilă și abordarea unor problematici referitoare la anumite evenimente istorice, cu profunde implicații și consecințe asupra situației politice, sociale și naționale, care au influențat de-a lungul timpului comunitatea Mediașului.

Investigațiile asupra societății civile au vizat două instituții distincte ale comunității săsești, specifice nu doar Mediașului, ci întregului spațiu transilvănean locuit de această populație. Acestea sunt *breslele* și *vecinătățile*, organizații cu scopuri total diferite, dar foarte asemănătoare din prisma structurii lor și a modului de organizare. Cercetările bibliografice, pornind de la apariția și dezvoltarea acestor forme de exprimare socială și economică a sașilor, ne-au permis conturarea clară a caracteristicilor generale și importanței pe care le-au avut în evoluția societății medieșene, de-a lungul timpului. De asemenea, respectivele instituții au avut un aport considerabil și direct inclusiv în privința constituirii muzeului vechi de la Mediaș, datorită faptului că numeroase piese de natură istorică integrate în colecțiile acestui muzeu, au aparținut breslelor și vecinătăților.

O mențiune clară asupra includerii acestor bunuri culturale și istorice în patrimoniul muzeal o regăsim și la Victor Werner, care într-una din lucrările sale editată în anul 1910 afirma că *după ce ultima urmă de asociație s-a stins, lăzile lor au fost duse la biblioteca gimnaziului, respectiv vor fie cedate Muzeului Alt-Mediasch care urmează să fie construit*. Cu privire la bogăția materialelor oferite de aceste bresle, dar și la pericolul de pierdere sau distrugere a acestora, același autor menționa la începutul secolului al XX-lea, că *totuși, ar fi timpul pentru a salva ceea ce mai poate fi salvat*.

Un alt demers avut în vedere face referire la situația învățământului de la Mediaș, ca factor decisiv în propășirea omului, în dezvoltarea unei societăți și crearea unei conștiințe naționale. Disociată pe trei direcții distincte, investigația asupra școlilor medieșene a urmărit creionarea succintă a celor mai răspândite instituții de învățământ întâlnite aici. Ne referim la școala evanghelică, la școala confesională greco-catolică și la

cea ortodoxă. Rezultatele acestei analize au relevat discrepanțe uriașe între cele trei școli medieșene, cauzate atât de starea financiară a susținătorilor, în speță fiind vorba despre bisericile adiacente, dar și de situația politică a naționalităților respective. S-a putut observa că situația învățământului sășesc de la Mediaș a ocupat de-a lungul secolelor un loc aparte, în comparație cu cele aparținând populației românești sau chiar maghiare. Acest fapt trebuie privit în ansamblul evenimentelor înregistrate pe întreg teritoriul Transilvaniei, unde, începând cu secolele XII și XIII, se va desfășura procesul de colonizare al sașilor, care așezați în aceste locuri au beneficiat de numeroase drepturi și privilegii.

O altă secțiune asupra căreia am considerat necesar să ne îndreptăm atenția a fost Revoluția din anii 1848/1849, cu privire specială a problemei Transilvaniei, prin caracterul ei național, dar și momente ale acesteia care s-au desfășurat în zona Mediașului. Revoluția nu a interacționat într-un mod direct cu problematica avută în vedere, însă a reprezentat cu siguranță un moment de răscruce, un eveniment decisiv în istoria modernă a spațiului nostru. Acțiunile revoluționare care s-au derulat la Mediaș au influențat decisiv evoluția ulterioară a orașului, precum și relațiile dintre români, sași și maghiari. Conflictele militare, ultimele din istoria orașului, au avut repercusiuni deosebit de grave, care au afectat cea mai mare parte a populației și au constituit începutul unei noi etape în societatea civilă a Mediașului.

Momentele tensionate ale revendicărilor și luptelor revoluționare au adus în prim plan două mari personalități ale vremii, recunoscute atât pe plan național, cât și internațional. Ne referim aici la cei mai de seamă reprezentanți ai pașoptismului medieșean, în persoanele protopopului greco-catolic Ștefan Moldovan și a pedagogului și preotului evanghelic Stephan Ludwig Roth. Aportul acestora, pentru zona Târnavei Mari, a fost unul considerabil, reprezentantul națiunii sășesti plătind cu propria viață, ca urmare a implicării directe în evenimentele revoluției, dar îndeosebi a principiilor sale ideologice. Moartea tragică a cărturarului sas va avea repercusiuni dintre cele mai serioase, cauzând pe plan local divergențe și animozități între sași și maghiari, care s-au întins pe durata a peste șapte decenii.

Mediașul, unul dintre orașele vechi ale Transilvaniei, unul dintre cele șapte importante cetăți ale Siebenbürgen-ului de odinioară, a cunoscut de-a lungul istoriei sale

o evoluție și un parcurs cvasi-asemănător cu celelalte orașe transilvănene. Îndeosebi din punct de vedere cultural, pe parcursul secolului al XIX-lea, orașul de pe Târnava Mare înregistrează o creștere importantă prin apariția și înființarea a numeroase organizații și instituții cu caracter social dar, mai ales, cultural.

Societatea europeană, în special, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea cunoaște un amplu proces de modernizare, care va avea repercusiuni pozitive în toate planurile, de la politic, economic și social, până la mentalitatea colectivă. Acest proces este observabil și prin transformările înregistrate la nivelul vieții private a individului, pe baza noilor concepte asupra percepțiilor despre modul de viață sau asupra raporturilor inter-umane. În această perioadă avem de-a face cu o nouă modalitate de exprimare a persoanei în viața cotidiană. Se constată o distincție din ce în ce mai clară între timpul de muncă și cel de repaus. Începe să se contureze tot mai clar noțiunea de vacanță, văzută ca o alternativă benefică pentru starea generală de bine a individului. Prin urmare, se poate spune că acum *se naște conceptul modern de timp liber*. Aceste modernizări percepute la nivelul societății nu puteau să nu influențeze sau să-și găsească loc și în spațiul transilvan, atât de ancorat la realitățile occidentale, și aflat într-un plin proces de transformare îndeosebi în mediul urban.

O direcție importantă a studiului nostru a fost și abordarea unor problematici referitoare la anumite personalități medieșene, care prin funcțiile deținute sau prin activitatea lor și-au adus contribuția și au influențat într-un mod decisiv societatea medieșeană. Multe dintre aceste personalități au avut un rol direct și în ceea ce privește înființarea și dezvoltarea ulterioară a muzeului din Mediaș. De asemenea, am considerat necesară și aplecarea asupra analizei unor asociații și organizații care au activat pe plan local, adevărate generatoare de resurse umane și, nu în ultimul rând, inițiatorile anumitor evenimente culturale cu profunde implicații și consecințe asupra vieții cotidiene, care au influențat de-a lungul timpului comunitatea Mediașului.

Toate aceste elemente prezentate anterior, referitoare la diferite aspecte ale societății medieșene (instituții, evenimente, oameni) sau anumite coordonate ale vieții culturale, le-am considerat utile și necesare pentru reliefarea cât mai complexă a circumstanțelor și conjuncturilor pe fondul cărora se va naște și se va dezvolta pe plan local ideea constituirii unei instituții muzeale.

Structura cea mai importantă a lucrării prezintă apariția și evoluția muzeului din Mediaș, strâns legată de fenomenul muzeisticii transilvănene din secolul al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea. Au fost surprinse, în mod special, etapele esențiale de realizare și organizare a instituției, cine au fost artizanii acestui demers, scopurile lor și metodele utilizate. De asemenea, pe baza unor documente inedite identificate într-o serie de arhive, s-a putut reconstitui în cea mai mare măsură patrimoniul cultural colecționat și deținut de către Muzeul *Alt-Mediasch*, din momentul înființării sale și până la transformarea sau preluarea sa de către Statul român.

Prin identificarea unor surse locale, referitoare la persoanele care au sprijinit de-a lungul timpului la îmbogățirea zestrei muzeului, a fost posibilă crearea unei imagini de ansamblu privind contribuția însemnată a comunității săsești la dezvoltarea instituției. Cu aportul acesteia s-a reușit salvarea, valorificarea și promovarea unui important patrimoniu cultural, reprezentativ pentru această regiune din centrul Transilvaniei.

În ceea ce privește metodele și tehnicile de cercetare utilizate în studiul de față, ne-am orientat în principal pe abordarea unor lucrări bibliografice, atât ale literaturii de specialitate românești cât și germane de pe parcursul secolelor al XIX-lea, al XX-lea, dar și actuale, care au surprins într-un mod disparat o serie de aspecte legate de problematica avută în vedere. Alte surse importante de studiu au reprezentat-o și numeroase periodice, îndeosebi cele de limbă germană publicate pe plan local, cu precădere *Mediascher Wochenblatt*, care au înregistrat în paginile lor consemnări importante referitoare la tema supusă atenției noastre.

De asemenea, au fost consultate o serie de documente inedite aflate în Arhiva Muzeului Municipal Mediaș, Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș, anumite fonduri din cadrul Arhivelor Naționale – filialele Sibiu și Brașov, Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch din Germania sau colecții particulare.

Toate acestea au contribuit la creionarea unei imagini elocvente cu privire la tematica lucrării noastre, iar în final, considerăm că majoritatea întrebărilor de la începutul demersului nostru și-au găsit un răspuns adecvat, care permit amplasarea instituției medieșene în *galeria de onoare* a muzeelor din spațiul românesc.

Pe baza influențelor europene se consolidează și încep să dea roade eforturile cu privire la însemnătatea, salvarea și ocrotirea bunurilor de patrimoniu național. Sistematizarea ideii de muzeu, ca un așezământ de importanță culturală cu valoare excepțională, prinde contur de la inițiativele unei elite formate din intelectuali și colecționari particulari, foarte bine ancorați la realitățile civilizației occidentale. Perseverența acestora a stat la temelia formării de numeroase instituții muzeale sau de asociații culturale cu scopul protejării patrimoniului istoric.

De asemenea, un aport considerabil în susținerea acestor demersuri pentru propășirea și ocrotirea valorilor culturale au avut-o și instituțiile de învățământ și, bineînțeles, cele religioase. De multe ori sprijinul acestora a fost esențial, de la fondarea colecțiilor și până la dezvoltarea muzeelor propriu-zise.

Pe fondul dezvoltării fenomenului muzeistic în Transilvania, îndeosebi în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, prin exemplele oferite în special de comunitățile săsești, mai ales cele de la Sibiu și Sighișoara, Mediașul este cuprins și el de febra salvării patrimoniului cultural și întemeierea unei instituții publice, care să devină un element reprezentativ pentru comunitatea locală. Aceste influențe reprezintă și o maturizare a societății medieșene, foarte bine ancorată la realitățile politice, economice, sociale, dar mai ales culturale ale regiunii. După un secol marcat de schimbări profunde în toate domeniile, în contextul strădaniilor tot mai acerbe de afirmare și emancipare ale etniilor transilvănene, aspirațiile în domeniul culturii reprezintă una dintre cele mai puternice metode de manifestare a spiritului național.

Din acest punct de vedere, structurarea bunurilor de patrimoniu sub forma de colecții sistematice deschise publicului larg au reprezentat primele manifestări muzeistice reale din spațiul nostru, multe dintre acestea constituind, înaintea unei expresii universale, imaginea exponențială a unor comunități etnice. În această categorie putem să includem primele muzee înființate la Sibiu, pe parcursul secolului al XIX-lea. Muzeul Brukenthal, fondat pe structura impozantei colecții a baronului Samuel von Brukenthal, era considerat încă de la început un *muzeu al națiunii săsești*, reprezentativ pentru întreaga etnie din Transilvania. Un alt muzeu similar este cel deschis de *Siebenbürgische Karpathenverein* (Societatea Carpatină Ardeleană), prin strădaniile cercetătorului și colecționarului Emil

Sigerus. Scopul acestuia era de a promova, în primul rând, patrimoniul etnografic și cultural săsesc din Ardeal.

Pe baza acestor principii „naționale” și alte orașe săsești din Transilvania vor purcede la organizarea și constituirea unor instituții muzeale, cu menirea de a-și proteja și pune în valoare patrimoniul local. Astfel, vor lua naștere muzeele din Sighișoara, Mediaș, Brașov sau Bistrița. Luând în considerare principiile moderne ale muzeologiei, putem aprecia că aceste instituții ilustrează, pe fondul tematicii prezentate și a patrimoniului deținut, reprezentarea unor calități naționale.

Inclusiv la Mediaș a primat încă de la început ideea înființării unui muzeu care să conserve și să expună bunuri reprezentative ale culturii materiale și spirituale ale națiunii săsești din această zonă.

O scurtă sintetizare despre fondarea și evoluția muzeului medieșean ne relevă următoarea situație. Instituția este considerată ca fiind deja înființată din anul 1901, iar până în anul 1903 se înregistrează cea mai prodigioasă muncă de colectare a pieselor de patrimoniu, motorul principal al acestor acțiuni fiind profesorii Carl Martin Römer și Ludwig Binder. După plecarea acestora, procesul de îmbogățire a patrimoniului intră într-un ușor declin. Patrimoniul său a fost constituit prin achiziții și donații, fără aportul unor importante colecții particulare. În anul 1902 este menționat pentru prima dată *Comitetul Muzeal* și o serie de activități ale acestuia pentru dezvoltarea instituției.

Prima expoziție este deschisă publicului larg în cursul anului 1912, dar poate fi vizitată doar câteva luni până în primăvara anului 1913. Între anii 1914-1922 informațiile despre muzeu sunt extrem de succinte, fiind perioade în care lipsesc cu desăvârșire. Activitatea cu publicul este reluată din luna aprilie 1923, după amenajarea instituției în spațiul de la parterul fostei primării, unde va funcționa până în anul 1949, când patrimoniul său este preluat de către statul român. În această perioadă sunt consemnați, doar în *Cartea de onoare*, peste 3.000 de vizitatori care au trecut pragul muzeului medieșean, însă bineînțeles considerăm că numărul real a fost cu mult mai mare.

Coroborarea informațiilor emise încă de la nașterea ideii de realizare a acestui deziderat, dar și a opiniilor exprimate ulterior, ne sugerează într-un mod extrem de elocvent faptul că în dezvoltarea acestei inițiative locale primă ideea națională. Conceptul, patrimoniul și tematica care au stat la baza înființării și organizării Muzeului

Alt-Mediasch pot fi încadrate negreșit în ceea ce Alexandru Tzigara-Samurcaș, renumit promotor al muzeografiei românești, definea drept categoria muzeelor cu caracter etnic.

Prin *constituirea unui muzeu al patriei noastre*, după cum afirma Fritz Auner și nu era singurul care exprima astfel de opinii, se dorea promovarea, valorificarea și păstrarea mărturiilor culturii materiale și spirituale ale națiunii săsești din acest spațiu. Însă acest aspect nu poate fi considerat unul restrictiv sau care să-i minimalizeze valoarea culturală. Din acest punct de vedere, cercetătorul Ioan Oprea sublinia foarte clar că *existența aspectelor locale, într-o cultură, mărește gradul de spectaculozitate, reflectă bogăție, specific și tradiție și iluminează benefic susținătorii actelor respective*. La Mediaș, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, au fost îndeplinite toate aceste condiții, dar pe fondul vechii moșteniri a populației săsești și a gradului de cultură atins de către aceasta.

Dacă ar fi să transpunem în cifre și să acceptăm *sine-qua-non* fondarea muzeului din Mediaș în anul 1901 atunci putem trage concluzia, conform datelor publicate în numeroase studii despre muzeele din spațiul nostru, că acesta ocupă un loc onorabil între muzeele Transilvaniei, din punct de vedere al vechimii sale. Prin urmare, la ora actuală, orașul Mediaș se poate mândri că administrează o instituție culturală cu o istorie considerabilă, a cărei existență o putem include negreșit în rândul galeriei muzeelor seculare de pe teritoriul românesc.

Pe plan local trebuie recunoscut faptul că supremația populației săsești a dominat toate domeniile vieții administrative, economice, politice și culturale pentru o lungă perioadă de timp, iar apariția și dezvoltarea unei instituții precum Muzeul *Alt-Mediasch* nu poate fi disociată sub nicio formă de această etnie. Comunitatea germană a Mediașului, de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, era singura capabilă să înfăptuiască aici un astfel de deziderat. Existau resursele patrimoniale și materiale, existau oamenii inițiați, dar mai presus de toate, exista motivația. Dintre toate aceste aspecte se remarcă entuziasmul și inițiativa profesorilor Ludwig Binder și mai ales Carl Martin Römer, fondatori *de facto* ai muzeului medieșean.

Surse. Bibliografie

Surse inedite

Arhivele Naționale ale României. Direcția Județeană Sibiu – Fond: *Muzeul Raional Mediaș. Acte de vecinătate.*

Arhivele Naționale ale României. Direcția Județeană Brașov – Fond: *Sfatul Popular al Regiunii Brașov.*

Arhiva Consistoriului Evanghelic Mediaș – Dosar *Alt-Mediasch.*

Arhiva Heimatgemeinschaft Mediasch, Germania.

Arhiva Muzeului Municipal Mediaș – *Acte înregistrate.*

Arhiva Primăriei Municipiului Mediaș – Fond: *Hotărâri ale Consiliului Local.*

Colecția particulară Romeo Lucian Stoia, Mediaș.

Presă / Publicații periodice

Gazeta Mediașului: 1938; 1939.

Mediascher Wochenblatt: 1894; 1897; 1899-1907; 1910; 1914.

Mediascher Zeitung: 1922; 1923; 1936; 1939; 1998.

Neamul Românesc: 1925.

Siebenbürgische Zeitung: 2010.

Spațiu și Sensibilitate: 1992.

Sylvesterzeitung: 1897; 1899.

Transilvania: 1875; 1890; 1891; 1897.

World Wide Web

<http://www.deutsche-biographie.de/>

<http://www.siebenbuerger.de/>

<http://www.sigerus.muzeulastra.ro/>

<https://muzeulmedias.wordpress.com/>

Bibliografie

A. Lucrări generale

- Albu 1944 - Albu, Nicolae, *Istoria învățământului românesc din Transilvania până la 1800*, Blaj, 1944.
- Albu 1971 - Albu, Nicolae, *Istoria școlilor românești din Transilvania între anii 1800-1867*, București, 1971.
- Berindei 1984 - Berindei, Dan, *1848 în Țările Române*, București, 1984.
- Berindei 1998 - Berindei, Dan, *Revoluția română din 1848-1849. Însemnătatea și programele ei*, București, 1998.
- Boda 2008 - Boda, Gherghina, *Muzeele din Transilvania între 1817 și 1905*, Mediaș, 2008.
- Bocșan, Leu 1988 - Bocșan, Nicolae; Leu, Valeriu, *Memorialistica revoluției de la 1848 în Transilvania*, Cluj-Napoca, 1988.
- Bodea 1982 - Bodea, Cornelia, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, vol. I, București, 1982.
- Bodea 1982a - Bodea, Cornelia, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, vol. II, București, 1982.
- Brusanowski 2005 - Brusanowski, Paul, *Învățământul confesional ortodox din Transilvania între anii 1848-1918*, Cluj Napoca, 2005.
- Bușoiu, Giura 2011 - Bușoiu, Gheorghe; Giura, Lucian, *Profiluri medievane*, vol. 1, Sibiu, 2011.
- Bușoiu, Giura 2011a - Bușoiu, Gheorghe; Giura, Lucian, *Profiluri medievane*, vol. 2, Sibiu, 2011.
- Dragomir 1968 - Dragomir, Silviu, *Avram Iancu*, Ediția a II-a, București, 1968.

- Drăgan 1957 - Drăgan, Nicolae, *Dezvoltarea industriei în Mediaș între anii 1918-1944*, Mediaș, 1957.
- Drăghiiță 2007 - Drăghiiță, Zevedei-Ioan, *Muzeul și patrimoniul cultural la Blaj (1848-1918), între educație și identitate națională*, Alba Iulia, 2007
- Drotloff, Schuster 2009 - Drotloff, Hansotto; Schuster, Günter E., *Mediasch. Ein historischer Streifzug durch die siebenbürgisch-sächsische Stadt an der Kokel*, Sibiu, 2009.
- Fabritius 1986 - Fabritius, Guido, *Beiträge zur Geschichte der deutschen Apotheken und Apotheker in Siebenbürgen*, Selbstvelag Drabenderhöhe, 1986.
- Florescu 1994 - Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei*, București, 1994.
- Giura 1999 - Giura, Lucian, *Pe urmele lui Stephan Ludwig Roth*, Sibiu, 1999.
- Giura, Giura 2008 - Giura, Maura Geraldina; Giura, Lucian, *Despărțământul Mediaș al ASTREI (1890-1948)*, Sibiu, 2008.
- Giurescu, Giurescu 1975 - Giurescu, Constantin C.; Giurescu, Dinu C., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri până astăzi*, București, 1975.
- Gräser 1852 - Gräser, Andreas, *Geschichtliche Nachrichten über das Mediascher Gymnasium*, Hermannstadt, 1852.
- Gräser 1862 - Gräser, Andreas, *Umriss zur Geschichte der Stadt Mediasch*, Mediasch, 1862.
- Ittu 2000 - Ittu, Gudrun Liliane, *Muzeul Brukenthal. De la constituirea colecțiilor până în zilele noastre*, Sibiu, 2000.
- Ittu 2007 - Ittu, Constantin, *Tainele Bibliotecii Brukenthal*, Ediția a II-a, Alba Iulia, 2007.
- Ionescu f.a. - Ionescu, Ștefan, *Mediaș, monumente medievale*, Mediaș, f.a.

- Iscru 1988 - Iscru, G. D., *Revoluția română din 1848-1849*, București, 1988.
- Kiss 1994 - Kiss, Albert, *Societățile kalandos – cimitirul societăților kalandos la Cluj*, București, 1994.
- Kroner 1974 - Kroner, Michael, *Stephan Ludwig Roth. Viața și opera*, Cluj Napoca, 1974.
- Matei 1986 - Matei, Pamfil, *ASTRA. Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (1861-1950)*, Cluj Napoca, 1986.
- Mărculeț et alii 2005 - Mărculeț, Vasile; Mărculeț, Ioan; Mărculeț, Cătălina, *Biserica Română Unită cu Roma (greco-catolică) din regiunea Mediașului. 1700-2005*, București, 2005.
- Mărculeț, Doboș 2007 - Mărculeț, Vasile; Doboș, Alexandru, *Aspecte ale Revoluției române de la 1848-1849 la Mediaș*, Mediaș, 2007.
- Mârza 1987 - Mârza, Iacob, *Școală și națiune (Școlile de la Blaj în epoca renașterii naționale)*, Cluj-Napoca, 1987.
- Mesea 2011 - Mesea, Iulia, *Peisagiști din sudul Transilvaniei între tradițional și modern. Sfârșitul secolului al XVIII-lea – mijlocul secolului al XX-lea*, Sibiu, 2011.
- Mihalache 2014 - Mihalache, Andi, *Contribuții la istoria ideii de patrimoniu. Surse, evoluții, interpretări*, Iași, 2014.
- Mihăilescu 2003 - Mihăilescu, Vintilă (coordonator), *Vecini și vecinătăți în Transilvania*, București, 2003.
- Monografia* 1943 - ***, *Monografia județului Târnava Mare*, Sighișoara, 1943.
- Mureșan 2006 - Mureșan, Augustin, *Sigilii de bresle din vestul și nord-vestul României (secolele XVI-XIX)*, Cluj-Napoca, 2006.

- Nägler 1992 - Nägler, Thomas, *Așezarea sașilor în Transilvania*, București, 1992.
- Niedermaier 1979 - Niedermaier, Paul, *Siebenbürgische Städte. Forschungen zur städtebaulichen und architektonischen Entwicklung von Handwerksorten zwischen dem 12. und 16. Jahrhundert*, București, 1979.
- Nicolescu 1975 - Nicolescu, Corina, *Muzeologie generală*, București, 1975.
- Opriș 1994 - Opriș, Ioan, *Istoria muzeelor din România*, București, 1994.
- Opriș 2000 - Opriș, Ioan, *Transmuseographia*, București, 2000.
- Opriș 2002 - Opriș, Ioan, *Muzee și colecții din România. Mică enciclopedie*, București, 2002.
- Pascu 1954 - Pascu, Ștefan, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea*, Cluj-Napoca, 1954.
- Pascu 1986 - Pascu, Ștefan, *Voievodatul Transilvaniei*, volumul III, Cluj-Napoca, 1986.
- Pascu 1996 - Pascu, Vasile, *Istoria modernă a românilor (1821-1918)*, București, 1996.
- Petranu 1922 - Petranu, Coriolan, *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. Trecutul, prezentul și administrarea lor*, București, 1922.
- Protopopescu 1966 - Protopopescu, Lucia, *Contribuții la istoria învățământului din Transilvania. 1787-1805*, București, 1966.
- Someșan 1999 - Someșan, Maria, *Începuturile Bisericii Române Unite cu Roma*, București, 1999.
- Stan 1987 - Stan, Apostol, *Revoluția română de la 1848. Solidaritate și unitate națională*, București, 1987.

- Stoian *et alii* 2002 - Stoian, Valeriu; Mărculeț, Vasile; Mărculeț, Ioan, *Istoria Protopopiatului Greco-Catolic Mediaș, prin protopopi*, București, 2002.
- Sutschek 1997 - Sutschek, Felix, *Statutele municipale ale sașilor din Transilvania*, Stuttgart, 1997.
- Șematismul 1900 - ***, *Șematismul veneratului cler al Arhiepiscopiei Metropolitane Greco-Catolice de Alba Iulia și Făgăraș pre anul Domnului 1900 de la Sfânta Unire 200*, Blaș, 1900.
- Ștefănescu 2010 - Ștefănescu, Radu, *Julius Teutsch și Muzeul Săsesc al Țării Bârsei în contextul muzeisticii românești și străine (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)*, Brăila, 2010.
- Thiesse 2000 - Thiesse, Ane-Marie, *Crearea identităților naționale în Europa. Secolele XVIII-XX*, Iași, 2000.
- Togan 1944 - Togan, George, *Mediaș. Istorie romanțată*, București, 1944.
- Tzigara-Samurcaș 1936 - Tzigara-Samurcaș, Alexandru, *Muzeografia românească*, București, 1936.
- Werner 2007 - Werner, Victor, *Mediasch in der Fürstenzeit, în Mediasch. Beiträge zur Geschichte der Stadt aus vier Jahrhunderten*, Mediaș, 2007, p. 146-221.

B. Lucrări speciale

- Adressbuch* 1914 - ***, *Adressbuch der Königlich Freien Stadt Mediasch. Erster Jahrgang 1914*, Mediasch, 1914.
- Axente 1929-1931 - Axente, Mihai, *Mediaș. Studiu monografic*, Mediaș, 1929-1931, mss.
- Biro Hendre 2011 - Biro Hendre, Doina, *Ignace Batthyany. Un destin consacré à l'église, în Batthyaneum. Omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyany (1741-*

- 1798), editor Doina Biro Hendre, București, 2011, p. 25-38.
- Bocșan 1995 - Bocșan, Nicolae, *Contribuții la istoria mentalității revoluționare. Noțiunea de revoluție la românii din Transilvania (septembrie 1848 – august 1849)*, în David Prodan. *Puterea modelului*, (coordonatori: Nicolae Bocșan, Nicolae Edroiu, Liviu Maior, Aurel Răduțiu, Pompiliu Teodor), Cluj-Napoca, 1995, p. 190-202.
- Brusanowski 2006 - Brusanowski, Paul, *Din trecutul școlilor confesionale ortodoxe din protopopiatul Mediaș*, în *Contribuții la istoria orașului Mediaș*, 2006, p. 52-76.
- Bușoiu 1996 - Bușoiu, Livia, *Repere în timp (1826-1996). Contribuții monografice. Școala Mihai Eminescu*, Mediaș, 1996.
- Cioran 2003 - Cioran, Dorana, *Mass-media – reper al parcursului muzeu-conștiință publică. Muzeul și mass-media de la înțelegere la convingere*, în *Revista Muzeelor*, 3-4, 2003, p. 40-43.
- Comșa, Rus 2002 - Comșa, Doina; Rus, Dorin-Ioan, *Table de breaslă în colecția Muzeului Municipal Mediaș*, în *Ziridava*, XXIII, 2002, p. 395-403.
- Comșa, Rus 2002a - Comșa, Doina; Rus, Dorin-Ioan, *Lăzi de breaslă în colecția Muzeului Municipal din Mediaș*, în *Acta Mvsei Porolisenssis*, XXIV, 2002, p. 235-240.
- Comșa 2008 - Comșa, Doina, *Instituții medieșene – Muzeul Municipal (1950-2000)*, în *Comunicări Științifice*, VII, 2008, p. 185-191.
- Crișan, Szuchy 1955-1956 - Crișan, Ion Horațiu; Szuchy, Emil M., *Considerații istorice asupra teritoriului orașului Mediaș în*

- antichitate*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 3, 1955-1956, p. 5-26.
- Crișan 1955-1956a - Crișan, Ion Horațiu, *Noi cercetări arheologice la Mediaș*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 3, 1955-1956, p. 27-52.
- Crișan 1955-1956b - Crișan, Ion Horațiu, *Mormântul scitic de la Șaroș-Sonde*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 3, 1955-1956, p. 53-70.
- Dörner 2009 - Dörner, Anton E., *Transilvania între stabilitate și criză (1457-1541)*, în *Istoria Transilvaniei, vol. I (până la 1541)*, (coordonatori: Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler), Cluj-Napoca, 2009, p. 283-330.
- Drăghiță 2010 - Drăghiță, Zevedei-Ioan, *De la colecție la muzeu în societatea transilvăneană (secolul al XIX-lea). O privire subiectivă*, în *APVLVM*, XLVII, 2010, p. 369-382.
- Drotloff 2005 - Drotloff, Hansotto, *Feuerwehrfest in Mediasch*, în *Mediascher Infoblatt*, din 10 decembrie 2005, p. 42-44.
- Drotloff 2008 - Drotloff, Hansotto, *Viena-Berlin-Szczecin-Mediaș. O călătorie în timp – nu numai cu bicicleta*, în *Mediaș-740*, p. 36-70.
- Drotloff 2014 - Drotloff, Hansotto, *Carl Martin Römer*, în *Liceul Stephan Ludwig Roth. Fragmente istorice*, IV, Mediaș, 2014, p. 17-20.
- Drotloff 2014a - Drotloff, Hansotto, *Hermann Mader*, în *Liceul Stephan Ludwig Roth. Fragmente istorice*, IV, Mediaș, 2014, p. 7-12.
- Frâncu, Beșliu 2008 - Frâncu, Raluca M.; Beșliu, Olga, *Piese ale vecinătății Sag aflate în colecția Muzeului Național Brukenthal* –

- Muzeul de Istorie Casa Altemberger, în Brukenthal. Acta Musei, III. 1, 2008, p. 319-327.*
- Frâncu, Beșliu 2009 - Frâncu, Raluca M.; Beșliu, Olga, *Piese ale vecinătăților străzii și Porții Ocnei (Burgergasse, Burgertor) din Sibiu aflate în colecția Muzeului Național Brukenthal, în Brukenthal. Acta Musei, IV. 1, 2009, p. 243-256.*
- Fola 1985-1992 - Fola, Nicolae Victor, *Activitatea asociației culturale „ASTRA” în zona Târnavelor și contribuția sa la lupta pentru desăvârșirea unității naționale românești în perioada 1867-1918, în Marisia, 15-22, 1985-1992, p. 285-293.*
- Giura 2008 - Giura, Lucian, *Istoricul Otto Folberth (1896-1991), în Mediaș-740, 2008, p. 158-171.*
- Giura et alli 2005 - Giura, Lucian; Giura, Maura Geraldina; Knall, Helmuth Julius, *Contribuții bibliografice la o istorie a Mediașului, Mediaș, 2005.*
- Giura, Racovițan 1979 - Giura, Lucian; Racovițan, Mihai, *Fruntașul revoluționar de la 1848 Ștefan Moldovan, în Sargetia, XIV, 1979, p. 409-418.*
- Haltrich 1929 - Haltrich, Adolf, *Ein Handwerkerschicksal. Einige Meilensteine und ernste Betrachtungen aus meinem Lebenslauf, în Hans Sachs Taschenkalender für Gewerbe und Handel, Sibiu, 1929, p. 290-305.*
- Huț 2012 - Huț, Anca-Daniela, *Ștefan Moldovan (1813-1900), susținător al școlii și bisericii din vicariatul Hațegului. Mărturii documentare de la 1855-1856, în Terra Sebus, 4, 2012, p. 271-284.*
- Iszlay 2002 - László, Iszlay, *Activitatea asociației de muzică din Mediaș, în Mediaș – pagini de istorie, 2002, p. 45-53.*

- Jekely 1912 - Jekely, Hermann, *Josef Fabini (Eine biographische Skizze)*, în *Festgase zur 50 jährigen Jubelfeier des siebenbürg. Hauptvereins*, Mediasch, 1912, p. 5-47.
- Jekeli 1913 - Jekeli, Hermann, *Geschichte des Gymnasialbaues und Bericht über die Einweihungsfeier*, Mediasch, 1913.
- József 2011 - József, Marton, *Ignatius Batthyány*, în *Batthyaneum. Omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyan (1741-1798)*, editor Doina Biro Hendre, București, 2011, p. 15-24.
- Kistemaker 2006 - Kistemaker, Renée, *Muzeele citadine drept centre de dialog civic?*, în *Revista Muzeelor*, 3, 2006, p. 8-21.
- Klein 1999 - Klein, Christoph, *Teologul și preotul Stephan Ludwig Roth*, în *Stephan Ludwig Roth – 150 de ani de la moartea sa*, Mediaș, 1999, p. 9-15.
- Knall 2008 - Knall, Helmuth Julius, *Înființarea și activitatea secțiunii Mediaș a Societății Carpatine Ardelene a Turiștilor (1906-1944)*, în *Mediaș-740*, 2008, p. 71-114.
- König 1999 - König, Walter, *Stephan Ludwig Roth ca pedagog. Despre actualitatea ideilor și concepțiilor sale*, în *Stephan Ludwig Roth – 150 de ani de la moartea sa*, Mediaș, 1999, p. 16-22.
- Luca 2007 - Luca, Sabin Adrian, *Muzeul Național Brukenthal la 190 de ani de la deschiderea pentru public*, în *Revista Muzeelor*, 4, 2007, p. 11-20.
- Lupaș 1911 - Lupaș, Ioan, *Înființarea „Asociațiunii” și conducătorii ei*, în *Transilvania*, nr. 4, 1911, p. 326-348.
- Martin, Opriș f.a. - Martin, Tiron; Opriș, Ioan, *Activitatea filatelică din Sibiu și alte localități din Ardeal și Banat în anii*

- 1942-1943, în *Buletinul Cercului de Studii al Istoriei Poștale din Ardeal, Banat și Bucovina*, An V, nr. 4, p. 30-34.
- Mănărașan 2007 - Mănărașan, Mihaela, *Muzeele – spații de comunicare și confruntare*, în *Revista Muzeelor*, 1, 2007, p. 5-6.
- Mănărașan 2008 - Mănărașan, Mihaela, *Muzeul ca ofertant cultural*, în *Revista Muzeelor*, 3, 2008, p. 11-17.
- Mărculeț 1999 - Mărculeț, Vasile, *Stephan Ludwig Roth și Revoluția de la 1848-1849. Atitudinea față de marile probleme românești din Transilvania*, în *Stephan Ludwig Roth – 150 de ani de la moartea sa*, Mediaș, 1999, p. 34-44.
- Mărculeț, Doboș 2005 - Mărculeț, Vasile; Doboș, Alexandru, *Unele considerații asupra organizării administrative românești din Transilvania în timpul Revoluției din 1848-1849. Prefecturile și prefecții lor*, în *Comunicări Științifice*, III-IV, 2005, p. 50-57.
- Mărculeț, Doboș 2006 - Mărculeț, Vasile; Doboș, Alexandru, *Unele considerații asupra înființării și funcționării prefecturii Mediaș-Sighișoara (octombrie 1848-ianuarie 1849)*, în *Comunicări Științifice*, V, 2006, p. 59-68.
- Mărculeț, Mărculeț 2011 - Mărculeț, Vasile; Mărculeț, Ioan, *Momente ale raporturilor româno-săsești din Mediaș (mijlocul secolului al XIX – mijlocul secolului XX)*, în *Omul și Societatea*, 2011, p. 290-300.
- Mârza 2011 - Mârza, Iacob, *Qu'est-ce que le paradis? Tout simplement, une bibliotheque*, în *Batthyaneum. Omagiu fondatorului Ignatius Sallestius de Batthyan*

- (1741-1798), editor Doina Biro Hendre, București, 2011, p. 9-14.
- Mihai 2008 - Mihai, Adonis, *Realități demografice la Sighișoara în perioada interbelică*, în *Alt Schaessburg*, Nr. 1, 2008, p. 184-202.
- Mihai 2009 - Mihai, Adonis, *Se poate vorbi de o românizare interbelică la Sighișoara?*, în *Alt Schaessburg*, Nr. 2, 2009, p. 121-139.
- Moldovan 1875 - Moldovan, Ștefan, *Estrasu dein dioariulu vieții mele de la 15 martie 1848 până la 18 ianuarie 1849*, în *Transilvania*, VIII, Nr. 7-15, 1875.
- Moga, Mârza 1990-1993 - Moga, Valer; Mârza, Eva, *Muzeul Unirii din Alba Iulia. I. Tradiții muzeografice*, în *APVLVM*, XXVII-XXX, 1990-1993, p. 417-442.
- Nägler 2009 - Nägler, Thomas, *Transilvania între 900 și 1300*, în *Istoria Transilvaniei, vol. I (până la 1541)*, (coordonatori: Ioan-Aurel Pop, Thomas Nägler), Cluj-Napoca, 2009, p. 199-232.
- Nestor 1941 - Nestor, Ion, *Keltische Gräber bei Mediasch. Ein Beitrag zur frage der Frühen Keltischen funde in Siebenbürgen*, în *DACIA*, VII-VIII, 1941, p. 159-182.
- Oberlander-Târnoveanu,
Duțu 2009 - Oberlander-Târnoveanu, Irina; Duțu, Aurelia, *Muzee și colecții din România*, București, 2009.
- Ordeanu 2003 - Ordeanu, Maria, *2003 in memoriam Samuel von Brukenthal (1721-1803)*, în *Revista Muzeelor*, nr. 3-4, 2003, p. 7-10.
- Pauer 2002 - Pauer, Hans G., *Clădirile gimnaziului german din Mediaș de la începuturi până în prezent*, în *Mediaș – pagini de istorie*, 2002, p. 101-109.

- Pauer 2004 - Pauer, Hans G., *Liceul „Stephan Ludwig Roth” în epoca războaielor mondiale (1914-1945)*, în *Liceul St. L. Roth-fragmente istorice*, Mediaș, 2004, p. 28-47.
- Pitters 1999 - Pitters, Hermann, *Stephan Ludwig Roth ca om al poporului și ca personalitate politică*, în *Stephan Ludwig Roth – 150 de ani de la moartea sa*, Mediaș, 1999, p. 23-25.
- Pitters 2004 - Pitters, Hermann, *Die Schulordnung des Mediascher Gymnasium aus dem Jahr 1762*, în *Liceul St. L. Roth – fragmente istorice*, Mediaș, 2004, p. 138-154.
- Popa et alii 2009 - Popa, I.; Braisch, M.; Danciu-Muțiu, D.; Gavriluț, A.; Mihulecea, R.; Moraru, M.; Mureșan, A.; Niculescu, C.; Popa, M.; Roșian, R., *Vecinătăți săsești hârtibăcene. Raport preliminar asupra unei cercetări antropologice*, 2009, mss.
- RepArh Sibiu 2003 - Luca, Sabin Adrian; Pinter, Zeno Karl; Georgescu, Adrian, *Repertoriul Arheologic al Județului Sibiu. Situri, monumente istorice și arheologice*, Sibiu, 2003.
- Roșca et alii 2005 - Roșca, Karla; Ștefan, Camelia; Malearov, Simona, *De la primele colecții de artă populară săsească (1895) la Muzeul de Etnografie și Artă Populară Săsească „Emil Sigerus”*, în *Revista Muzeelor*, Nr. 3, 2005, p. 38-43.
- Rus 2002 - Rus, Dorin-Ioan, *Steme și însemne de breaslă aflate în biserica evanghelică Sf. Margaretha din Mediaș*, în *Cumidava*, XXV, 2002, p. 312-321.
- Russu 1975 - Russu, I. I., *Precursorii muzeografiei științifice: colecționarii de materiale arheologice*, în *ActaMN*, XII, 1975, p. 191-197.

- Schenk 1993 - Schenk, A., *Documentation zur Volkskultur in Siebenbürgen. Kooperation des Siebenbürgischen Museums mit dem Kronstädter Ethnographischen Museum*, în *Siebenbürgisches Museum Gundelsheim. Nachrichtenheft des Freundeskreises*, 14, 3-4, 1993, p. 8-16.
- Sedler 2000 - Sedler, Iohanna, *'Register-Zeichen' und 'Plak' Zeugnisse früher Schriftkultur im siebenbürgischen Gemeinschaftsbrauchtum*, în *Siebenbürgisches Museum Gundelsheim. Nachrichtenheft des Freundeskreises*, 21, 1-2, 2000, p. 21-28.
- Sedler 2005 - Sedler, Iohanna, *Lebensordnungen im ländlichen Siebenbürgen Zwischen Tradition und neuer Wirklichkeit*, în *Siebenbürgisches Museum Gundelsheim. Nachrichtenheft des Freundeskreises*, 26, 2005, p. 39-48.
- Statutele 1896 - *Statuten des Mediascher Radfahrer Clubs*, Mediasch, 1896.
- Stoia 2009 - Stoia, Romeo Lucian, *Aspecte din viața filatelică medieșeană*, Mediaș, 2009.
- Spek 1929 - Spek, Rudolf, *Muzeele săsești ardelene*, în *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul. 1918-1928*, București, 1929, p. 1197-1209.
- Székely 1953 - Székely, Zoltan, *Cercetări arheologice în comuna Șoroștin*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 1, 1953, p. 3-16.
- Székely 1953a - Székely, Zoltan, *Cercetări arheologice în Regiunea Stalin și Regiunea Autonomă Maghiară*, în *Din Activitatea Științifică a Muzeului Raional Mediaș*, Nr. 2, 1953, p. 5-35.

- Ștefu, Macarie 2010 - Ștefu, Viorel; Macarie, Diana, *Piese de vecinătate din colecția Muzeului Municipal Mediaș. Mărturii ale organizării sociale ale sașilor din Mediaș și împrejurimi*, în *Terra Sebus*, Nr. 2, 2010, p. 345-364.
- Tatai-Baltă 1978 - Tatai-Baltă, Cornel, *Timotei Cipariu, precursor al muzeografiei românești din Transilvania*, în *Apulum*, XVI, 1978, p. 367-371.
- Tatai-Baltă 1986 - Tatai-Baltă, Cornel, *Un pictor militant pentru cauza românilor din Transilvania: Anton Zeiler, 1874-1956*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor*, Seria Muzeu, 7, 1986, p. 68-74.
- Terplan f.a. - Terplan, Gerhard, *Ludwig Leutschaft (1861-1937)*, manuscris.
- Teșculă 2009 - Teșculă, Nicolae, *The history Museum of Sighișoara. 110 years of history*, în *Revista Muzeelor*, Nr. 2, 2009, p. 5-8.
- Teșculă 2012 - Teșculă, Nicolae, *Mișcare sportivă, militantism național și sașii ardeleni la mijlocul secolului al XIX-lea*, în *Cultura Medieșeană*, I, 20012, p. 34-38.
- Transilvania* 1875 - ***, *Documente istorice din 1848 et 1849*, în *Transilvania*, VIII, Nr. 24, 1875.
- Țigău 2010 - Țigău, Dragoș-Lucian, *Studenți din Mediaș la Universități europene (1550-1700)*, în *Comunicări Științifice*, IX, 2010, p. 50-56.
- Țigău 2011 - Țigău, Dragoș-Lucian, *Studenți din Mediaș la Universități europene (1700-1750)*, în *Comunicări Științifice*, X, 2011, p. 74-80.
- Țigău 2012 - Țigău, Dragoș-Lucian, *Studenți din Mediaș la Universități europene (1750-1800)*, în *Comunicări Științifice*, XI, 2012, p. 95-103.

- Varosio 2006 - Varosio, Federica, *Muzeele citadine: de la instituții orășenești la un nou concept de expunere și educație*, în *Revista Muzeelor*, 1, 2006, p. 54-61.
- Volosciuc, Rotărescu 2013 - Volosciuc, Sorin Dan; Rotărescu, Daniela, *Medalii dedicate expozițiilor din Mediaș în secolul al XIX-lea*, în *Cultura Medieșeană*, II, 2013, p. 69-71.
- Werner 1910 - Werner, Victor, *Die Mediascher Zunft-Urkunden*, Mediasch, 1910.
- Wittstock 2004 - Wittstock, Manfred, *Hans Hermann la Mediaș*, în *Liceul Stephan Ludwig Roth-fragmente istorice*, Mediaș, 2004, p. 19-28.